

Voortgezet basisonderwijs

Een grabbelton vol goddelijke lessen. Zo zien we de Bijbel niet, maar we lopen wel het gevaar dat we hem zo gebruiken. We lezen in dit boek, maar we lezen snel. We grabbelen er een les uit: een ondersteuning voor een leerstelling, een hart onder de riem in een bepaalde situatie. Uit de brieven aan de Tessalonicenzen grabbelen we ook zo het één en ander: met name over de jongste dag, over 'toetst alles en behoudt het goede', over 'wie niet werkt, zal ook niet eten'.

Het is goed om de brieven aan de Tessalonicenzen te lezen zoals ze geschreven zijn: als *brieven*, geschreven in een concrete historische situatie, om in hun geheel gelezen te worden. De commentaar van Van Houwelingen kan ons daarbij van dienst zijn.

Echte brieven

In de inleiding begint Van Houwelingen bij de huidige stad Thessaloniki. Daarna maakt hij de sprong naar Thessalonica, zoals de stad heette in de dagen van Paulus, Silvanus en Timoteüs. Juist aan de christenen in *deze* stad schreef Paulus zijn eerste brieven. Van Houwelingen wil ze graag als *échte* brieven lezen.

Voor ons zijn deze brieven 'Bijbel'. Daardoor dreigt het gevaar dat we ze 'onpersoonlijk' lezen. Vaak zien we achter de woorden niet echt de mensen. We gunnen ons er ook niet genoeg tijd voor. Een discussie over de vraag of Paulus deze brieven wel of niet geschreven heeft, laten we graag aan theologen over. Geef ons maar de *bóódschap* van de tekst.

Van Houwelingen gaat hier niet in mee. Hij neemt rustig de tijd om de brieven concreet neer te zetten in de historische omstandigheden. Hij maakt duidelijk dat die omstandigheden hun invloed hebben gehad op de *onderwerpen* die besproken worden en op de *manier* waarop die onderwerpen besproken

worden. Hij bespreekt de gedachte van verscheidene theologen die menen dat 2 Tessalonicenzen niet van Paulus is; hij komt tot een weerlegging van deze gedachte, met een beroep op de concrete historische omstandigheden. Hij weigert speculatie, en hij zoekt de relatie met het echte leven.

Dit is waardevol. Juist in het contact van concrete mensen heeft God zijn Woord gegeven. Als we wat meer zicht hebben op die concrete mensen, gaat Gods Woord te meer voor ons spreken; de afstand verdwijnt; je weet dat ook *jij* door deze God aangesproken wordt. De commentaar van Van Houwelingen helpt ons daarbij. Daar wil ik wat voorbeelden van geven.

Voortgezet basisonderwijs

Op p. 39-44 beschrijft Van Houwelingen wat het eigene is van de twee brieven aan de Tessalonicenzen. Vijf punten noemt hij:

- Paulus laat in deze brieven grote betrokkenheid merken bij de lezers. Hij heeft zorg voor zijn lezers, en in het kader van een hartelijke relatie komt hij met appèl, herinnering en advies.
- Uit de brieven blijkt dat de meeste lezers zich hadden afgewend van de afgoden, om de levende en waarachtige God te dienen. Daarmee was een wending ten goede in hun leven gekomen.
- De brieven zijn geschreven als compensatie voor het uitblijven van een bezoek. Zo'n bezoek was hard nodig, maar kon niet gebracht worden.
- De komst van de Heer, Jezus Christus, is het meest opvallende thema in de beide brieven.

- Vanuit deze toekomstverwachting moet het dagelijks leven van christenen gestalte krijgen.

Van Houwelingen typeert de twee brieven als *voortgezet basisonderwijs*.

God en zijn Zoon

Van Houwelingen schrijft bij 1 Tessalonicenzen 3:11: 'God, onze Vader, en onze Heer Jezus Christus worden in één adem genoemd. ... Met nadruk staat de Vader zelf (*autos*) voorop. Hij is degene tot wie gebeden wordt en die ook geneigd is alle apostolische gebeden te verhoren. Maar dan heeft Hij zijn Zoon voor ogen! Daarom is de omgekeerde volgorde evengoed mogelijk (zie bij 2 Tess. 2:16).'

Dit is echt zo'n zin om te lezen en te herlezen. Het bemoedigt je voor je eigen gebed.

De grote hereniging

Over 1 Tessalonicenzen 4:13-18 zijn veel vragen. Wat is het probleem van de Tessalonicenzen? Wat is het 'woord van de Here' (vers 15)? 'Wij zullen altijd met de Here wezen' (vers 17), maar waar?

Van Houwelingen geeft in een brede bespreking antwoord op deze en andere vragen. Ik kan in deze bespreking zijn antwoorden niet volledig overnemen, maar ik stip wat punten aan die mij opvielen:

- De mensen in die tijd leefden in het aangezicht van de dood. Immers: ze hadden een gemiddelde levensduur van 'misschien maar ongeveer dertig jaar'.
- Het woord van de Here staat niet aan vers 15a, maar *ervóór*, in vers 14b: 'God zal de ontslapenen door Jezus meebrengen met Hem.' Zie hierbij o.a. Matteüs 24:30b-31. Dit kun je zo niet terugvinden in de Nieuwe Vertaling, en ook niet in de Groot Nieuws Bijbel. Maar deze uitleg wordt in de kanttekeningen van

Boek van de maand

W.F. Wisselink

de Statenvertaling als mogelijkheid genoemd.

- c. Zoals hoogwaardigheidsbekleders die onder luid gejuich worden binnengehaald in de stad, zó zal Jezus Christus worden binnengehaald door de gelovigen. Dat moet dus wel op aarde zijn. De kanttekeningen van de Statenvertaling gaan hier een andere weg; daar lezen we dat de gelovigen 'met Christus Jezus in de hemel' zullen zijn. Van Houwelingen geeft voldoende argumenten om het hier niet mee eens te zijn. Onze toekomst is op de aarde.

Waken en slapen

Een lastig punt is de uitleg van 'waken' en 'slapen' in 1 Tessalonicenzen 5:10. Het ligt het meest voor de hand, dat deze woorden dezelfde betekenis hebben als in vers 6 en 7. Maar dan kom je in de problemen. Want dan zou je moeten lezen: wij zullen met onze Here Jezus Christus leven, of we nu slapen of waken (dat wil zeggen: of we nu leven vanuit het ongeloof of vanuit het geloof). Willen Paulus en zijn collega's dát zeggen? Daar hebben we moeite mee.

Van Houwelingen leert ons, dat we de woorden niet moeten aanpassen aan onze mening. We moeten lezen wat er staat, en vervolgens proberen te begrijpen wat we lezen.

Van Houwelingen heeft de volgende structuur leren zien in de verzen 9 en 10:

- 9ab Gods beschikking;
- 9c-10a de redding door Jezus Christus;
- 10b de houding van de mensen.

Het begint bij God: 'als God ons heeft bestemd om deel te krijgen aan de redding door Jezus Christus, zal Hij dat heilsplan in de toekomst zeker weten te realiseren (verg. 1 Tess. 5,23-24). Eeuwig leven is leven met Hém. Waakzaamheid moet vanuit dit perspectief meer als een gevolg dan als een voorwaarde-vooraf worden beschouwd.'

Hierdoor zie je wat ons de redding brengt: niet onze houding, maar God die ons redt door Jezus Christus.

Altijd blij zijn

Bij de uitleg van 1 Tessalonicenzen 5:16 werd ik getroffen door één zin, een heel diepe uitleg van het apostolische advies om altijd blij te zijn: 'Vreugde zal hier inderdaad meer met de uitdrukking dan met de ervaring van het geloof te maken hebben.' Over deze zin moeten we niet heen lezen. Daarom haal ik hem hier naar voren. Hij wordt nog wat uitgewerkt, maar het blijft me wat te beknopt. Wie echter rustig de tijd neemt om deze zin in zich om te laten gaan, begrijpt het apostolische advies en kan zelf altijd blij zijn.

Toetst alles en behoudt het goede

In mijn jeugd waren er christelijke jongeren die zeiden dat je gerust alles mocht uitproberen. Paulus zei het zelf. Je moest alles toetsen. Dus: probeer alles uit, en bewaar dan dat wat goed is. De dominee ging daarop in, in een preek over 1 Tessalonicenzen 5:21. Hij legde uit dat het hier over *profetieën* gaat: toets alle *profetieën* en behoud wat goed is. Voor mij was dat een hele ontdekking; vandaar dat ik het nog steeds weet.

Ik las daarom met bijzondere belangstelling de uitleg van Van Houwelingen. Helaas: hij is het er niet mee eens. 'Met dit onderzoek is een kritische toetsing van alle dingen bedoeld.' Dat was even slikken. Zijn argumenten hebben me overtuigd.

Het verrassende is, dat de bedoeling van de preek van destijds toch overeen kan blijven. Een christen moet alles onderzoeken (vs. 21a) onder leiding van Gods Geest (vs. 19) en gewezen door profetische uitspraken (vs. 20). Een christen moet het goede vasthouden (vs. 21b), en zich ver houden van alle soorten kwaad (vs. 22).

'Een evenwichtige compensatiegedachte'

Op p. 180 heeft Van Houwelingen het, in de uitleg van 2 Tessalonicenzen 1:6-7, over 'een evenwichtige compensatiegedachte'. Mijn primaire reactie was: hoezo 'vergelding'? Het is toch allemaal genade? Maar lees het maar eens rustig na in de commentaar. Van Houwelingen komt hier op voor Gods rechtvaardigheid: God geeft loon naar werken. Daarin spreekt hij Paulus na. De gelovigen mogen 'tweeërlei verwachten. Enerzijds rechtvaardige vergelding: verdrukking voor alle verdrukken. Anderzijds rechtvaardige vergoeding: verkwikking voor alle verdrukken.' Dit brengt voor Paulus, Silvanus en Timoteüs rust, en de christenen in Tessalonica mogen in die rust delen.

Tucht

In de uitleg van 2 Tessalonicenzen 3:13-15 wordt op een fijnzinnige en stimulerende manier over de kerkelijke tucht gesproken.

In het voorgaande heb ik een kort verslag gegeven van mijn leesactiviteiten in de commentaar op de Tessalonicenzen. Het zal duidelijk zijn dat ik blij ben met dit boek. Hier spreekt een bewogen christen, die wat hij in huis heeft aan geloof en kennis en inzicht, heeft ingezet om een heldere uitleg te geven van *voortgezet basisonderwijs*.

N.a.v.: Dr. P.H.R. van Houwelingen, TESSALONICENZEN. VOORTGEZET BASIS-ONDERWIJS, (CNT), uitg. Kok, Kampen 2002, 269 pag. ISBN 90 435 0516 1. Prijs € 29,90.